

Úvod	13
Část I	
Historické kořeny politického systému	17
1 Politický systém první Československé republiky (Ladislav Cabada)	19
1.1 Vznik Československa	19
<i>Československý národní komitét</i>	<i>21</i>
<i>Česká politika v letech 1917–1918</i>	<i>22</i>
<i>Vyhlášení Československa</i>	<i>24</i>
<i>Národnostní nesoulad jako produkt vyhlášení Československa</i>	<i>25</i>
1.2 Základní principy politického systému	27
<i>Ústava z roku 1920</i>	<i>28</i>
<i>Ústavní skutečnost</i>	<i>29</i>
1.3 Politické strany	32
<i>Vývoj stranického systému</i>	<i>32</i>
<i>Krise politického stranictví</i>	<i>34</i>
<i>Hlavní politické strany a jejich představitelé</i>	<i>35</i>
1.4 Významné ústavní instituce	40
<i>Legislativní moc</i>	<i>40</i>
<i>Exekutivní moc</i>	<i>40</i>
<i>Soudní moc</i>	<i>41</i>
<i>Veřejná správa</i>	<i>41</i>
Shrnutí	51
2 Česká a slovenská politika v období druhé republiky a druhé světové války (Ladislav Cabada)	53
2.1 Druhá republika	53
2.2 Protektorát Čechy a Morava	57
2.3 Slovenská republika	59
2.4 Zahraniční odboj	62
Shrnutí	63
3 Politický systém komunistického Československa (Karel Vodička)	65
3.1 Vzestup komunistické strany a jeho historické souvislosti	65

	<i>Košický vládní program</i>	66
	<i>Růst vlivu KSČ</i>	67
	<i>Takzvaný Vítězný únor</i>	68
3.2	<i>Komunistická diktatura v letech 1948–1989</i>	69
	<i>Stalinistické období v Československu</i>	69
	<i>Vývoj KSČ v letech 1945–1968</i>	70
	<i>Pražské jaro</i>	71
	<i>„Normalizace“ a „konsolidace“</i>	72
	<i>Zhroucení (imploze) komunistické diktatury v roce 1989</i>	75
3.3	<i>Komunisté po roce 1989</i>	76
3.4	<i>Základní principy komunistického politického systému</i>	77
	<i>Supremace komunistické strany</i>	78
	<i>Demokratický centralismus</i>	78
	<i>Socialistické společenské zřízení</i>	81
	<i>Socialistické hospodářské zřízení</i>	82
	<i>Socialistické vlastnictví</i>	84
	<i>Federalismus za podmínek vlády jedné strany</i>	85
3.5	<i>Komunistický mocenský systém</i>	89
	<i>Poznámky ke struktuře strany</i>	89
	<i>Komunistický mocenský systém</i>	90
	<i>Mechanismus prosazení stranické vůle do státního aparátu</i>	92
3.6	<i>Stranický systém a opoziční hnutí</i>	95
	<i>Systém „Národní fronty“</i>	95
	<i>Opozice v letech 1968–1989</i>	98
3.7	<i>Ústavní systém federální ČSSR</i>	109
	<i>Federální shromáždění – československý parlament</i>	110
	<i>Národní rady – zastupitelské orgány republik</i>	116
	<i>Prezident ČSSR</i>	117
	<i>Vláda ČSSR</i>	118
	<i>Ústavní soud</i>	119
3.8	<i>Národní výbory – hlavní instituce územní státní správy</i>	121
	<i>Československá sídelní struktura</i>	121
	<i>Institucionalizace a rozvoj národních výborů</i>	122
	<i>Postavení národních výborů v ústavním systému</i>	124
	<i>Systém národních výborů</i>	125
	<i>Organizační struktura národních výborů</i>	125
	<i>Řízení národních výborů</i>	128
	<i>Shrnutí</i>	129
4	K příčinám zhroucení komunistického systému (Karel Vodička)	131
4.1	<i>Obecně k teoriím zhroucení komunistického systému</i>	131
	<i>Pokusy o vysvětlení orientované na procesy a aktéry</i>	131
	<i>Systémově-analytické teorie</i>	132

4.2	Motivační krize – prvotní příčina kolapsu komunismu	134
	Demotivační působení strukturních prvků reálného socialismu	134
	Motivační dekrescence – rakovina reálného socialismu	135
	Motivační problém – gordický uzel přestavby	137
4.3	Dopad motivačního problému na politický systém	140
	Shrnutí	143
5	Rozpad československé federace (Karel Vodička, Ladislav Cabada)	145
5.1	Ústavněprávní situace po převratu	145
5.2	Rozdíly politické kultury Čechů a Slováků	147
5.3	Rámcové politické podmínky	152
5.4	Volby 1992 a jejich důsledky	154
5.5	Nezbytnost koalice ODS a HZDS	155
5.6	Koaliční jednání ODS-HZDS: rekonstrukce	156
	První kolo jednání: Brno, 8. červen 1992	156
	Druhé kolo jednání: Praha, 11. červen 1992	158
	Třetí kolo jednání: Praha, 17. červen 1992	158
	Čtvrté kolo jednání: Bratislava, 19. červen 1992	159
	Páté kolo jednání: Bratislava, 22.–23. červenec 1992	159
	Šesté kolo jednání: Brno, 26. srpen 1992	159
5.7	Příčiny česko-slovenského rozdělení	160
	Historické příčiny	161
	Trauma změny systému	161
	Institucionální deficit	162
	Zájmy nových politických elit	162
	Zmařené referendum	163
5.8	Ztráta pro oba národy	163
	Shrnutí	165
Část II		
	Základní principy politického systému	167
6	Antitotalitní podstata demokracie v České republice (Karel Vodička)	169
6.1	Podstatné náležitosti demokratického právního státu	170
6.2	Svrchovanost lidu a demokracie	172
	Historické souvislosti	172
	Ústavní substance principu svrchovanosti	173
	Volby do parlamentu	174
	Přehled platných právních předpisů k volbám	177
	Prvky přímé demokracie	178
6.3	Většinový princip a jeho omezení	185
	Ústavní zakotvení	185
	Omezení „diktatury většiny“	186
6.4	Právní stát a lidská práva	187

<i>Obecné zásady</i>	187
<i>Právní stát v ústavním řádu</i>	188
<i>Ústavněprávní zakotvení lidských práv</i>	189
<i>Katalog základních práv</i>	190
<i>Všeobecná lidská práva a svobody</i>	190
<i>Politická práva</i>	191
<i>Národnostní a menšinová práva</i>	191
<i>Hospodářská, sociální a kulturní práva</i>	195
6.5 Parlamentarismus	196
<i>Obecně</i>	196
<i>Parlamentarismus v ČR</i>	196
<i>Vláda a prezident</i>	197
6.6 Dělbá moci	198
6.7 Dichotomie ústavního textu a politické reality	200
Shrnutí	202

Část III

Občané a politika	203
7 Aspekty české politické kultury (Ladislav Cabada)	205
7.1 Historické podmínky a vývoj české politické kultury	207
7.2 Rozdíly mezi českou a slovenskou politickou kultúrou – příčina rozpadu státu?	210
7.3 Proměny české politické kultury po roce 1989	215
7.4 Perspektivy vývoje české politické kultury	223
Shrnutí	225

Část IV

Organizované zájmy a politický proces	227
8 Zájmové skupiny a prostředkování zájmů (Karel Vodička)	229
8.1 Intermediární systém České republiky: pojem, vznik, právní rámec	230
<i>Pojem</i>	230
<i>Vznik intermediárního systému</i>	231
<i>Právní rámec</i>	232
8.2 Organizované zájmy a proces transformace	232
8.3 Sociální partnerství	234
<i>Obecně</i>	234
<i>Tripartita: vývoj a funkce</i>	235
8.4 Aktéři sociálního partnerství (odborní, zaměstnavatelské svazy, vláda)	238
<i>Odbory</i>	238
<i>Zaměstnavatelské a podnikatelské svazy</i>	242
<i>Vláda</i>	242

8.5 Další intermediární instituce (občanská sdružení, církve, profesní komory)	243
<i>Občanská sdružení</i>	244
<i>Církve</i>	244
<i>Profesní sdružení</i>	246
<i>Profesní komory</i>	247
<i>Hospodářská komora ČR a Agrární komora ČR</i>	247
Shrnutí	248
9 Systém politických stran a vnitrostranické rozhodovací procesy (Ladislav Cabada)	249
9.1 Znovuzrození systému politických stran	252
9.2 Právní postavení, registrace a zákaz politických stran	252
9.3 Volební systém a chování voličů	253
9.4 Současný systém politických stran	257
9.5 Politická štěpení (cleavages) ve společnosti	265
9.6 Vnitrostranické rozhodovací procesy	268
9.7 Financování politických stran	270
9.8 Hlavní české politické strany	272
<i>Občanské fórum (OF)</i>	272
<i>Česká strana sociálně demokratická (ČSSD)</i>	275
<i>Občanská demokratická strana (ODS)</i>	279
<i>Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM)</i>	282
<i>TOP 09</i>	285
<i>Věci veřejné (VV)</i>	287
<i>Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL)</i>	288
<i>Strana zelených (SZ)</i>	291
<i>Unie svobody–Demokratická unie (US-DEU)</i>	295
<i>Občanská demokratická aliance (ODA)</i>	298
<i>Malé politické subjekty</i>	300
Shrnutí	300
10 Masmédia a prostředkování politiky veřejnosti (Karel Vodička)	303
10.1 Právní rámec	304
10.2 Kontrolní instituce a licenční politika	305
10.3 Masmédia v politickém procesu	306
Shrnutí	310
Část V	
Státní instituce a politický proces	311
11 Ústavní instituce a jejich funkce v politickém procesu (Karel Vodička)	313
11.1 Institucionální konsolidace politického systému: obecné poznámky	314
11.2 Parlament	318
<i>Obecně, institucionální pravidla</i>	318
<i>Parlamentní strany a mocenské konstelace</i>	323

<i>Volební systém, volební výsledky a jejich korelace</i>	331
<i>Personální složení parlamentu 2010</i>	334
<i>Platy a náhrady poslanců a senátorů</i>	335
<i>Závěrečné poznámky</i>	337
11.3 Prezident	338
11.4 Vláda	345
11.5 Zákonodárny proces	352
11.6 Soudní systém (Karel Vodička, Karel Šimka)	356
<i>Ústavní soud</i>	356
<i>Obecné soudnictví</i>	365
<i>Personální obsazení soudů</i>	367
<i>Reformy justice a soudního řízení</i>	370
<i>Materiální vybavení a efektivita soudů</i>	372
11.7 Veřejný ochránce práv	373
Shrnutí	376

Část VI

Komunální a regionální politika	379
12 Místní státní správa a samospráva (Karel Vodička, Karel Šimka, Ladislav Cabada)	381
12.1 Historické tradice české státní správy a samosprávy	381
12.2 Současná státní správa a samospráva: systém a právní rámec	385
12.3 Obce jako základní orgán místní samosprávy	387
<i>Institucionální rámec</i>	387
<i>Výsledky voleb a konstelace politických sil</i>	389
12.4 Kraje jako regionální orgány samosprávy	395
<i>Institucionální rámec</i>	395
<i>Výsledky krajských voleb a konstelace politických sil</i>	397
12.5 Obce a jejich funkce v místní státní správě	403
Shrnutí	406

Část VII

Závěr: šance a rizika transformace	407
13 Transformace politického systému ČR ve středoevropském kontextu (Karel Vodička)	409
13.1 Obecně k problémům tranzice postkomunistických zemí	409
<i>Interdependence mezi systémem institucí a politickými procesy</i>	410
<i>Tři fáze tranzice a související institucionální změny</i>	411
<i>Mocenské konstelace, institucionální konfigurace a jejich interakce</i>	413
13.2 Konsolidace a její rizika	417
<i>K pojmu a úrovním demokratické konsolidace</i>	417
<i>K jednotlivým úrovním konsolidace</i>	418

<i>Cesta minovým polem: rizika konsolidace</i>	419
13.3 Příklad konsolidačních úskalí: Slovensko	421
<i>Rizikový faktor: polarizace společnosti</i>	421
<i>Rizikový faktor: etnické konflikty</i>	422
13.4 Příznivý průběh konsolidace ve střední Evropě: ČR, Polsko, Maďarsko, Slovinsko	424
<i>Společné trendy ve středu Evropy</i>	424
<i>Transformační výhody ČR, Polska, Maďarska a Slovinska</i>	428
13.5 Česká republika – konsolidovaná demokracie?	432
<i>Hodnocení ČR podle náročných kritérií konsolidace</i>	433
<i>Solidní demokratizační potenciál</i>	445
<i>Významný trend: míra konsolidace se zvyšuje</i>	445
<i>Změna mentality: klíčový problém transformace?</i>	447
<i>Výhled</i>	448
Shrnutí	449
Prameny a literatura	453
Rejstřík	471